

Omkeringsregel bij wanprestatie? Hoge Raad bevestigt het toepassingsbereik

VAST 2022 / N-028

Hoge Raad

14 oktober 2022, 21/03449

mr. Polak, mr. Lock, mr. Ter Heide, mr. Schaafsma, mr. Teuben

A-G Hartlief

BW artikel 6:98

Rechtsvraag

Eiser voert in cassatie aan dat door de toerekenbare tekortkoming van de leverancier van de deur een risico op het ontstaan van schade in het leven is geroepen en dit risico (de inbraak) zich ook heeft verwezenlijkt. Had het hof de omkeringsregel moeten toepassen?

In het kort

De eigenaar van een woning heeft de leverancier van zijn achterdeur aangesproken tot vergoeding van schade als gevolg van een inbraak, omdat de achterdeur niet was voorzien van een slot met antitrekbeveiliging. In cassatie gaat het om de vraag of het hof de omkeringsregel had moeten toepassen.

ELN Kunststoftechniek Montage B.V. ('ELN') heeft in opdracht van eiser tot cassatie ('X') nieuwe kozijnen en buitendeuren geleverd en geplaatst. Volgens de overeenkomst zouden de deursloten zijn voorzien van SKG**-cilinders met antitrekbeveiliging. Enkele jaren later is er ingebroken in de woning van X. De inbreker is binnengekomen door de cilinder uit het slot te trekken. De SKG**-cilinder had geen antitrekbeveiliging. Volgens X is ELN toerekenbaar tekortgeschoten in de nakoming van de overeenkomst en gehouden de (resterende) inbraakschade te vergoeden. ELN betwist het causaal verband tussen haar tekortkoming en de schade. Volgens ELN heeft X niet aangetoond dat de inbraak niet zou hebben plaatsgevonden als het achterdeurslot wél was voorzien van antitrekbeveiliging. De kantonrechter en het hof oordeelden verschillend over de vraag voor wiens risico de onzekerheid van het causaal verband moet komen. Volgens de kantonrechter moest dit risico voor ELN komen; het hof vond dat niet redelijk. Ook oordeelde het hof dat het aan toepassing van de omkeringsregel niet toekomt. In cassatie draait het (vooral) om dat oordeel.

In gelijke zin

HR 19 januari 2001, [ECLI:NL:HR:2001:AA9556](https://www.eclinet.nl/art/4436/omkeringsregel-bij-wanprestatie-hoge-raad-bevestigt-het-toepassingsbereik)

In tegengestelde zin

HR 10 januari 2020, [ECLI:NL:HR:2020:27](#)

Tip voor de praktijk

De uitspraak bevestigt het uitgangspunt dat op de benadeelde de bewijslast ten aanzien van het causaal verband tussen de tekortkoming en de schade rust. De omkeringsregel kan die bewijslast verlichten, maar alleen in die gevallen waarin een norm is geschonden die strekt tot het voorkomen van een specifiek gevaar en dat dit gevaar zich heeft verwezenlijkt. De partij die een beroep doet op de omkeringsregel zal concreet moeten onderbouwen dat en waarom dit het geval is. In de praktijk komt het dus aan op voldoende gemotiveerd stellen en betwisten.

Noot

1. Iedere civilist kent de omkeringsregel. Uit de literatuur, waar er – zoals Vranken in zijn noot bij het arrest *Ter Hofte/Oude Monnik* (HR 19 januari 2001, [ECLI:NL:HR:2001:AA9556](#), NJ 2001/524) al voorspelde – ‘*hectoliters drukinkt*’ aan is gespendeerd. Of uit de eigen praktijk, waar nog regelmatig een beroep op de omkeringsregel wordt gedaan, zo blijkt uit het resultaat van een zoekopdracht op [rechtspraak.nl](#) die in de eerste tien maanden van 2022 38 gepubliceerde uitspraken heeft opgeleverd. Daaronder ook het arrest van de Hoge Raad van 14 oktober 2022 dat in deze noot centraal staat.

2. Bij een vordering tot schadevergoeding op grond van onrechtmatige daad of wanprestatie vereist artikel 6:98 BW een causaal verband tussen de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust en de schade. Voor het bepalen van het causaal verband moet in de eerste plaats zijn voldaan aan het *condicio sine qua non*-criterium (‘csqn’). Dit vereiste volgt niet uit artikel 6:98 BW, maar uit de bepaling waarop de aansprakelijkheid rust (GS Schadevergoeding, art. 6:98 BW, aant. 1.3.1). Bij een vordering op grond van wanprestatie is dat het woord ‘daardoor’ in artikel 6:74 BW en bij een vordering op grond van onrechtmatige daad verwijst ‘dientengevolge’ in artikel 6:162 BW naar het vereiste. De achtergrond van het causaliteitsvereiste is dat de schadeveroorzaker alleen de schade hoeft te vergoeden die het gevolg is van de gebeurtenis waarvoor hij aansprakelijk is.

3. De csqn is een test, waarbij men de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust (of wordt gebaseerd) wegdenkt en zich afvraagt of de schade zonder die gebeurtenis zou zijn ingetreden (GS Schadevergoeding, art. 6:98 BW, aant. A4.). Op grond van de hoofdregel van artikel 150 Rv rust de stelplicht en bewijslast van het csqn-verband op de benadeelde (Asser/Sieburgh 6-II 2017/76).

4. Het komt regelmatig voor dat het voor de benadeelde lastig is om voor de test ‘te slagen’ en het csqn-verband aan te tonen. Uit de overvloedige jurisprudentie neem ik het voorbeeld van werknemer Roelofsen die in het bedrijfsgebouw van Windmill bij het afdalen van een trap blijft haken, zijn evenwicht verliest en valt. De trap was – in strijd met de veiligheidsvoorschriften – niet voorzien van een leuning. Roelofsen heeft Windmill aangesproken tot vergoeding van zijn schade. Windmill heeft bestreden dat het ontbreken van de leuning de val heeft veroorzaakt. Op grond van de hoofdregel rust op Roelofsen de bewijslast van het csqn-verband, wat onredelijk aanvoelt. Het was immers Windmill die ervoor had moeten zorgen dat de trap was voorzien van een leuning. Met die leuning had Roelofsen mogelijk zijn evenwicht kunnen herstellen en de val kunnen voorkomen.

5. Voor dit soort gevallen heeft de Hoge Raad een uitzondering op de hoofdregel geformuleerd, die door Snijders in zijn noot bij het *Gouda/Lutz*-arrest (HR 24 december 1999, [ECLI:NL:HR:1999:AA4007](#), NJ 2000/428) de omkeringsregel wordt genoemd. Deze regel luidt: *'Indien door een als onrechtmatige daad of wanprestatie aan te merken gedraging een risico ter zake van het ontstaan van schade in het leven is geroepen en dit risico zich vervolgens verwezenlijkt, is daarmee het verband tussen die gedraging en de aldus ontstane schade in beginsel gegeven en is het aan degene die op grond van die gedraging wordt aangesproken, om te stellen en te bewijzen dat die schade ook zonder die gedraging zou zijn ontstaan.'*

6. Na kritiek in de literatuur heeft de Hoge Raad de toepassing van de omkeringsregel verduidelijkt door aan te geven dat voor de omkeringsregel alleen plaats is *'als het gaat om schending van een norm die ertoe strekt een specifiek gevaar ter zake van het ontstaan van schade bij een ander te voorkomen en als dit gevaar door de normschending in het algemeen in aanmerkelijke mate wordt vergroot'* (zie HR 29 november 2002, [ECLI:NL:HR:2002:AE7345](#) en [ECLI:NL:HR:2002:AE7351](#)). Alleen in dat geval is het, naar het oordeel van de Hoge Raad, redelijk, behoudens tegenbewijs, ervan uit te gaan dat als het specifieke gevaar zich heeft verwezenlijkt, dit het gevolg moet zijn geweest van de normschending.

7. In deze zaak heeft X ELN aangesproken tot vergoeding van de inbraakschade die niet door zijn verzekeraar werd vergoed. Als grondslag voor die vordering heeft X aangevoerd dat ELN is tekortgeschoten in de nakoming van de overeenkomst door een achterdeur te plaatsen die – in strijd met de afspraak – niet was voorzien van een cilinder met antitrekbeveiliging. Nu de inbreker is binnengekomen door de cilinder uit het slot te trekken, is ELN aansprakelijk voor de schade.

8. De kantonrechter heeft de vordering van X toegewezen. Het verweer van ELN dat er geen causaal verband bestaat tussen de tekortkoming en de schade heeft de kantonrechter verworpen. Volgens de kantonrechter is het een feit dat het belangrijk is om inbraak zo onaantrekkelijk mogelijk te maken, zodat inbrekers eerder kiezen voor een minder beveiligde woning. Hoewel sloten met antitrekbeveiliging geen garantie geven dat er niet zal worden ingebroken, valt niet uit te sluiten dat de inbreker in dat geval 'een deurtje verder zouden zijn gegaan'. Daardoor is het redelijk de onzekerheid over het causaal verband voor risico van ELN te laten, aldus de kantonrechter.

9. Het hof heeft de vordering alsnog afgewezen. Volgens het hof rust in beginsel op X de stelplicht en bewijslast van zijn stelling dat de inbraak niet zou hebben plaatsgevonden als het achterdeurslot was voorzien van een antitrekbeveiliging. Het hof heeft vervolgens uitdrukkelijk aandacht besteed aan de wijze waarop de inbreker te werk is gegaan. Op grond daarvan heeft het hof overwogen dat X niet heeft weersproken dat het voor een inbreker, als een slot is voorzien van een SKG**-cilinder met antitrekbeveiliging, met een koevoet hooguit een paar minuten meer tijd kost om binnen te komen (zie r.o. 4.4). Volgens het hof heeft X niet voldoende aannemelijk gemaakt dat de inbreker zich door een SKG**-cilinder met antitrekbeveiliging zou hebben laten weerhouden om binnen te komen en, vanwege het tijdsbeslag, naar elders zou zijn vertrokken. Daardoor is het volgens het hof niet redelijk de onzekerheid over het causaal verband tussen de tekortkoming van ELN en de inbraakschade voor risico van ELN te laten. En verder: *'Aan de door geïntimeerde [X, HS] gevraagde toepassing van de zogenaamde omkeringsregel komt het hof niet toe.'*

10. X gaat in cassatie en voert aan dat de overweging van het hof over de toepassing van de omkeringsregel rechtens onjuist, dan wel onbegrijpelijk is.

11. Advocaat-Generaal Hartlief concludeert tot verwerping van het cassatieberoep. Volgens hem heeft het hof terecht verwezen naar het *Vivat/ATF*-arrest (HR 10 januari 2020, [ECLI:NL:HR:2020:27](#)). In die uitspraak heeft de Hoge Raad voor het laatst het toepassingsbereik van de omkeringsregel bevestigd. De Hoge Raad overwoog in r.o. 3.3 van dat arrest: *'Voor toepassing van de omkeringsregel is volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad vereist dat een gedraging heeft plaatsgevonden die in strijd is met een norm die strekt tot het voorkomen van een specifiek gevaar ter zake van het ontstaan van schade, en dat degene die zich op schending van deze norm beroept, ook bij betwisting aannemelijk heeft gemaakt dat in het concrete geval het (specifieke) gevaar waartegen de norm bescherming beoogt te bieden, zich heeft verwezenlijkt.'*

12. In deze zaak is volgens Hartlief niet aan deze toepassingsvoorwaarden voldaan: *'Op ELN rustte immers niet de verplichting om een inbraak te voorkomen en daartoe strekte de overtreden "norm" ook niet. Van een op ELN rustende veiligheidsnorm is geen sprake. (...) Op ELN rustte weliswaar de contractuele verplichting om een slot te leveren en te monteren dat een zekere bescherming tegen inbraak zou geven (juist omdat zo'n slot het inbrekers moeilijker maakt), maar dat daarmee inbraak daadwerkelijk wordt voorkomen, is evenmin gezegd.'* (zie randnummer 3.13) Daarmee is het oordeel van het hof dat de omkeringsregel niet van toepassing is, volgens Hartlief juist. Het is ook voldoende gemotiveerd.

13. De Hoge Raad volgt de conclusie van Hartlief en verwerpt het beroep. Het arrest bevestigt dat de omkeringsregel de bewijslast van een benadeelde kan verlichten, maar alleen in die gevallen waarin een norm is geschonden die strekt tot het voorkomen van een specifiek gevaar en dat dit gevaar zich heeft verwezenlijkt.

14. Tot besluit vermeld ik nog dat ELN ook een beroep had gedaan op de aansprakelijkheidsuitsluiting in haar algemene voorwaarden en het hof dit beroep heeft gehonoreerd. X heeft dit oordeel in cassatie bestreden met onder andere een beroep op artikel 6:237 aanhef en onder f BW. De Hoge Raad komt aan dit aspect niet toe, omdat het de vordering van X op het ontbreken van causaal verband (een zelfstandige grond) heeft afgewezen. Hartlief gaat in zijn conclusie vanaf randnummer 3.16 uitgebreid in op de oneerlijkheidstoets van de Richtlijn oneerlijke bedingen en toepassing van artikel 6:237 aanhef en onder f BW en geeft daarbij een mooi overzicht van de relevante jurisprudentie en literatuur.

Keywords

Aansprakelijkheidsrecht
Bewijslast causaal verband
Bewijsrecht
Omkeringsregel

Vindplaatsen

[ECLI:NL:HR:2022:1434](#)
[ECLI:NL:PHR:2022:442](#)

[ECLI:NL:GHARL:2021:5826](#)

Auteur(s)

Hugo Sloomweg

Zelfstandig jurist aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht

[LinkedIn](#)